

we ook nu reeds beginnen met een en ander op te merken over deze derde brochure.

Onze lezers weten reeds, dat ze handelt over „de vereeniging van de beide naturen van Christus“. Dat het requisitoir, hier geopend tegen de filosofie van Prof. Vollenhoven, vrijwel vernietigend is uit een oogpunt van gereformeerden opbouw, hebben we reeds verleden week met een enkel woord, en dan zeer tot ons leed- wezen, geconstateerd.

Voor ons zelf staat het met de bespreking van deze beide punten er niet anders voor, dan bij de behandeling van brochure II. Ook nu gaat het gesprek over meeningen, die ik zelf niet heb voorgestaan, en die opkomen uit een filosofisch concept, dat in zijn structuur en opbouw geheel en al ligt voor rekening dergenen, die Prof. Hepp bestrijdt. Over die meeningen zelf gaat het weer niet. Die kan men zakelijk en rustig bespreken, als we nog eens een tijd van rust en wetenschappelijke samenwerking krijgen. Thans loopt het alleen over de vraag, of Prof. Hepp den toestand ziet zoals hij werkelijk is.

Tot mijn spijt (maar eigenlijk ook tot ons aller vertroosting), moet ik hierop ontkennend antwoorden.

Hoe deze brochure werken zal, weet ik niet. Het „eenvoudige volk“ zal er niet veel aan hebben, als het aankomt op begrijpen; want de stof is zeer ingewikkeld, en de vreemde namen rollen, dank zij de belevingsheid van Prof. Vollenhoven, in viug tempo over elkander heen. Brochure III gaat ongetwijfeld over de meeste hoofden heen. In zóoverre zou men dus van de onrust, die ze brengen zal, nog niet te sombere gedachten behoeven te hebben.

Aan den anderen kant ovenwel is de inhoudsopgave opschrikkend genoeg: het requisitoir eindigt met de voor de Vrije Universiteit vernietigende (als n.l. Prof. Hepp gelijk had), aanklacht: dat er geen vergeving der zonden meer overblijft op het standpunt der bestredenen. En aangezien de lasteraars, die rondom de gereformeerde kerken staan, meestal niet het hoofd zich breken over argumenten, maar genoeg hebben aan enkele sensationele opschriften, staat tóch nog wel te vreezen, dat brochure III, ondanks de zwaarigheid der stof, niettemin nog veel schade doen zal aan den gereformeerden naam en de eere der Vrije Universiteit.

Nu is al dadelijk wantrouwen omtrent de scherpte van het door Prof. Hepp opgehangen portret gerzen bij hem, die met instemming onze voorgaande artikelen mocht gelezen hebben, en tevens kennis nam van wat er op bl. 8 staat:

„Het afwijkend gevoelen omtrent de vereeniging van de beide naturen van Christus houdt nauw verband met dat omtrent het voortbestaan, de onsterfelijkheid en de substantialiteit van de ziel. Het feit, dat degenen, die in het laatste feil gaan, ook in het eerste mistasten, wijst reeds hierop. Daarenboven komen beide kwesties uit dezelfde grondgedachten op. Men krijgt weer dezelfde argumenten te hooren, zij het dan met verschillende toepassing. Dat verlicht de taak van deze brochure niet weinig.“

Welnu, indien dit waar is — en ten deele is het dat inderdaad — dan is hiermee reeds dadelijk aanmemelijk gemaakt, dat de derde brochure van Prof. Hepp eveneens mistast. We zagen toch reeds, dat

a. inzake „het voortbestaan“ Prof. Hepp beschuldigt, zonder een zweem van bewijs te kunnen leveren; terwijl uit duidelijke citaten blijkt, dat het tegenovergestelde van wat hij anderen in den mond legt, door hen inderdaad wordt geleerd;

b. inzake „de onsterfelijkheid“ het verstaan van de

bedoeling der door hem bestredenen is gehinderd door een te onscherpe probleemstelling;

c. de „substantialiteit“ der ziel veel te simplistisch is behandeld, en aan de aangeklaagden toedichtte, wat zij niet leeren.

Indien dit alles juist gezien is, dan is daarmee tevens — en dan nu volgens Prof. Hepps eigen getuigenia — aanmemelijk gemaakt, dat zijn derde brochure evenmin doeltreffend is als de tweede.

Dat dit inderdaad het geval is, hopen we hierna aan te toonen. Want tot mijn spijt moet ik nu wel afbreken.

K. S.

Onsterfelijkheid.

„Bij het lezen van een werk van Dr. A. Kuyper Jr. („De Band des Verbonds“, 1907), bleek mij, dat deze nog liever spreekt van „onsterfelijke mensch“ dan van „onsterfelijke ziel“.

Op pag. 291 schrijft hij:

„De dood is om der zonde wil in de wereld gekomen. En dien dood hebben wij daarom eerst recht te verstaan, zullen wij iets vorderen in de ontwikkeling dezer gedachten. De dood is niet een „niet-meer-zijn“, is niet een „ophouden van het bestaan“, zooals met name door de mannen der wereld wordt geleerd. Christenen spreken veel van een onsterfelijke ziel, en werken zoodoende o.i. wel eenigermate een misverstand in de hand.

Van tweeën één toch. Als van een „onsterfelijke ziel“ gesproken wordt, dan bedoelt men, dat de ziel eeuwig blijft bestaan en voor vernietiging niet vatbaar is; maar dan moet dadelijk opgemerkt, dat die onsterfelijkheid in even gelijke mate ook van het lichaam geldt. Ook het lichaam is, beschouwd in verband met de onsterfelijkheid, even onvernietigbaar als de ziel.

Of men bedoelt, dat de ziel na den tijdelijken dood anders bestaat, nu zij gescheiden is van het lichaam. Maar dat geldt tóch ook van het lichaam, dat eerst als lijk, en straks na de ontbinding, anders bestaat, nu het gescheiden is van de ziel.

Mocht men het echter geestelijk bedoelen, en zeggen, dat in geestelijken zin de ziel onsterfelijke is, dan ligt het antwoord voor de hand, dat zulks niet waar is, want dat de ziel, zonder genade, dood is in zonden en misdaden, en uit dien dood alleen door wederbarende genade wordt opgewekt. Evenzeer als de ziel door de roeping Gods uit den geestelijken dood wordt opgewekt, evenzoo zal eenmaal het lichaam door het roepen Gods uit den lichamelijken dood tot opstanding geroepen worden.

Hoe men het ook wende of keere, de ziel is niet alléén onsterfelijke, maar het lichaam is dat ook. En het wil ons voorkomen, dat, ter afsnijding van mogelijk misverstand, het beter is te spreken van den onsterfelijken mensch, waarbij terstond aan ziel én lichaam gedacht wordt.“

Als „Reformatie“-lezer zend ik U dit, met de gedachte, dat het mogelijk iets is om door te geven aan de lezers, wat ik natuurlijk aan Uw inzicht overlaat.“

Tot zoover één onzer lezers.

Zijn bijdrage lijkt me voor het recht onderscheiden der dingen, met name voor het onderscheiden van terminologische en zakelijke geschillen, niet zonder betekenis.

K. S.

Het raadselachtige in de brochure van Prof. Hepp.

De vorige week schreef ik iets over het raadselachtige van Prof. Hepps brochure, als men let op den tijd van het verschijnen en wanneer men zijn snijdend scherpe vonnissen vergelijkt met de beoordeelingen van Prof. Kuyper uit vroeger tijd en die van Prof. Ridderbos. We willen nu iets schrijven over het raadselachtige

leider te krijgen. Zij wilden Hem koning maken. (Joh. 6). Er was hun alles aan gelegen om den Heiland aan het hoofd te plaatsen van hun actie, van den messiaanschen opstand.

Maar Jezus heeft telkens weer hun wenschen afgewezen. Hij weigert absoluut iets te maken te hebben met het revolutionaire woelen en kuipen dezer vrijheidsbenden.

En dan is het merkwaardig om op te merken, dat nu Barabbas de plaats van Jezus van Nazareth is gaan innemen. Hij tóch wordt naar Matth. 27:16 ons mededeelt, bende-leider. De Statenvertaling doet ons lezen: „Zij hadden toen een welbekenden gevangene, genaamd Barabbas.“ Ik onderstreep de woorden waarop het aankomt. Maar het Grieksch veroorlooft ons ook aldus te lezen: „Zij hadden toen een gevangenen bende-aanvoerder, genaamd Bar-Abbas“. Dat hij zijn leiderstaak goed vervuld heeft, doet Lucas weten. Hij schrijft tóch (23:19): „dewelke was om zeker oproer, dat in de stad geschied was, en om een doodslag, in de gevangenis geworpen“. De woorden laten deze verklaring toe: „die om een zekeren opstand, die in de stad geweest was, en om het (aangerichte) bloedbad, in de gevangenis geworpen was“. En Marcus zegt hetzelfde van de twee moordenaren (Marc. 15:7): „En er was een, genaamd Barabbas, gevangen met andere mede-oproermakers, die in het oproer een doodslag gedaan hadden“. Weer dezelfde gedachte: opstand in Jeruzalem gepaard met een bloedbad.

Wanneer wij ons nu afvragen waar in het evangelie ons nog meer van zoo'n opstand verhaald wordt, herinneren wij ons het veelszins duistere verhaal van Luc. 13:1-5. En dan voeren de onderzoekingen van Pickl en de exegetische uiteenzettingen van Bornhäuser („Studien zum Sundergut des Lucas“ bl. 94-103), tot eenzelfde resultaat: er is een opstand in Jeruzalem op twee punten

van enkele klachten en aanklachten in de brochure. Er is reeds op gewezen, dat Prof. Hepp inzake de grondgedachten van Prof. Vollenhovens en Prof. Dooyeweeds filosofie een caricatuur-beeld geeft. Dr. Popma van Apeldoorn sprak er zelfs van, dat aan de wijsbegeerte der wetsidee een aantal „dwaasheden“ in den mond worden gelegd, die geen harer verdedigers ooit heeft gezegd!

Maar niet alleen inzake de grondgedachten, óók ten aanzien van min of meer afgeleide beschouwingen van Prof. Vollenhoven velt Prof. Hepp een zoo vernietigend en tegelijk zoo onrechtvaardig vonnis, dat men zich weer moet afvragen: hoe kan Prof. Hepp zóó schrijven? Moet zoo de geesel gezwaaid boven mede-broeders, mede-professoren, mede-bouwers van de gereformeerde wetenschap? Moet zoo lichtvaardig worden gespeeld met het zoo zware vonnis-van-afwijking-der-belijden?

Om maar iets te noemen: driemaal schrijft Prof. Hepp (zie p. 20, 30, 62), dat het afwijkend gevoelen der heeren Prof. Vollenhoven, Prof. Dooyeweerd en A. Janse niet met den geestelijken dood rekent, die past eenvoudig niet in hun schema!

Wie niet goed op de hoogte is, moet wel opschrikken van zulk een aantijging. Loochonen die collega's van Prof. Hepp, die professoren aan onze Vrije Universiteit in gezelschap van den Heer Janse, dat alle menschen in zonde ontvangen en geboren zijn? Dat ze dood zijn door de misdaden en de zonden (Ef. 2:1)? Dat ze onbekwaam zijn tot eenig geestelijk goed en geneigd tot alle kwaad? Ja, loochonen die mannen werkelijk, dat de mensch van nature staat buiten de gunst en de gemeenschap Gods?

Zulke vragen moeten wel opkomen bij een lezer van Prof. Hepps brochure als hij niet beter op de hoogte is. De aanklacht is tóch wel ontzaglijk fel tegen mede-broeders, nog wel (op één na) allen lid van dezelfde kerk, gaande naar één Avondmaalstafel!

Laten we nu Prof. Vollenhoven zelf het woord geven. Ik citeer uit hetzelfde boek, dat Prof. Hepp doorlopend aanhaalt, 'tis trouwens ook het eenige, dat door Prof. Hepp is „bewerkt“ in zijn brochure. En wie uit „Het Calvinisme en de reformatie der wijsbegeerte“, pag. 42, Prof. Hepp citeert blz. 43 en 44 van dat boek meermalen. Ik blijf dus dicht in de buurt.

Prof. Vollenhoven begint op blz. 42 met de beschrijving van wat de schriftuurlijke wijsbegeerte aanvaardt betreffende den toestand der menschen, zooals die ge worden is door en na den zondeval.

Als eerste punt wordt dan genoemd — let wel — de algeheele verdorvenheid van den mensch. Prof. V. teekent die aldus:

„Wie het voorgaande heeft gevolgd, verstaat dat de schriftuurlijke wijsbegeerte het Woord Gods ook aanvaardt, waar het harde waarheden zegt. Tenslotte is daarmee heel wat meer te winnen dan met een niet willen zien van de werkelijkheid. Ook hier kan de wijsbegeerte niets veranderen: ze heeft slechts te pogen het Woord Gods helder te vatten.“

Daar is dan in de eerste plaats de mededeeling der Heilige Schrift, dat het geslacht des menschen door de zonde verdorven is. De dood (!!) treft dan ook niet alleen Adam, maar eveneens allen, die in hem begrepen waren (1 Cor. 15:21). En wie weet wat hij zegt, kan dit niet zeggen zonder dat z'n spreken als bij Paulus een kermen wordt: „want zij hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods“ (Rom. 3:23). Dat geldt dus van ieder individueel lid van het menschelijk geslacht. En raakt niet maar een deel van z'n bestaan, maar geheel z'n leven. Want z'n hart is onbetrouwbaar (Spr. 28:26); ja juist uit dat hart, waaruit de uitgangen des levens zijn, komen

der stad neergeslagen en in bloed gesmoord. Pickl combineert dat verder met mededeelingen van Jozefus en zet ons dan voor het feit van een Loofhulftenfeestopstand, waar Barabbas de aanvoerder van was. Maar hij en twee andere onderaanvoerders geraken in gevangenschap en zullen straks op het Paascheest hun verdiende straf ontvangen: de kruisiging, de rebellendood! Juist op het Paascheest, want nu kan Pilatus, die het roeimeinsche gezag heeft te verdedigen, een afschrikwekkend voorbeeld stellen aan alle rebellen die nog mochten broeden op samenzweringen en toebereidselen voor den messiaanschen opstand.

Het resultaat is dus dit: Pilatus heeft een gevangenen rebellen-aanvoerder Barabbas, die zijn vrijcharen op het laatste feest heeft aangevoerd bij een opstand. Bij het bloedbad, dat ontstaan is, raakte hij in de handen van de Romeinen.

Voorts valt de aandacht op de mededeeling van alle evangelisten, dat op het Paascheest de stadhouder één gevangene moest loslaten. Een z.g. paaschammestie. Dat wist het volk. En daarvan maken de „Barabbas-vrienden“ gebruik. Tenminste, er komt een massa-deputatie op Gabbatha om hun wensch als andere jaren te vervullen.

Marcus verhaalt ons (15:8): „en de schare riep uit en begon te begeeren, dat hij deed, gelijk hij hun altijd gedaan had“.

Ik onderstreep weer de woorden waarop het aankomt; er is tóch een lezing in sommige handschriften, die als volgt luidt: „en er kwam een schare op enz.“ Mattheüs wijst ook op iets dergelijks (27:17): „Als zij (n.l. de Barabbas-vrienden of de vrijcharen, de lesten) dan vergaderd waren“.

Deze menschen wendden dan pogingen aan, dat één van hun geliefde leidlieden zou mogen deelen in de gebruikelijke paaschammestie. Maar niet melden de evangelisten wiens vrijheid zij staan te eischen van Pilatus. Het komt ons voor, dat zij

voort booze die hem w

Tot zoover ontzettende v zuiverder en we vragen on lezende, zóó volke bekend willen de dikke mist.

Maar het w

Op blz. 61 Vollenhovens nis. En dan de plaatsver Ook weer waar zou wordt geloos de gansche dragen heeft afwijking co smart“.

Wat toch w

Prof. Vollen „waarbij het voor de k dat „de d c straf (is)“

Hepps betoog constateering dwaling geb enkel a leiding u lijk is. Zoo hoe smartell vervangende waar, Prof. naar hiezelf hart“ consta neer ledere lijk is.

Nu heb ik de tusscher kunnen vin Driemaal band met d

„Te ster begeerensv mensch op verwezen 20:14; 21 den eerste bestaat v allen door de daares hen treft, (1 Cor. 15

Hier worc aan „den r Als men zóó steeds bedo „midden in alzóó de do Greijdanus i bedoeld „z

Verder sp doorgaat „t vragen wees gesproken

geen bepa voordrager

Maar PI van den l komen. H den Heila die genaau alle moeit stellen. Er dan warer heid heen houders n diene Jezu tieke doel

Op dat l Het ligt bij zichze voor de r was: de van Jezus. de roeime indien hij moet. Dit Maar wan komt hee tegen den dus voor De vrijhei organiseer

En deze v voor hun wat waar Jezus van van deze het proce houding v rijk niet v belangen neer Bar

POPULAIR-WETEN-SCHADDELUKE SCHETSEN

„Het Proces tegen Jezus van Nazareth“.

V.

Het Barabbas-Intermezzo.

Een merkwaardige figuur in het lijdensverhaal is Barabbas. Het is de moeite waard om zijn plaats in het proces tegen den Heiland te bepalen. Nu heeft de studie van Pickl „Messias-könig Jesus“ ons nader licht ook over dezen man verspreid. Trouwens al wat Pickl schrijft is de moeite van het kennisnemen meer dan waard. Al moeten dan ook vele van zijn beschouwingen kritisch gelezen worden.

Wat leert de Schrift ons nu over de persoon en het werk van Barabbas? We hebben in den regel deze voorstelling van hem: Barabbas is een moordenaar, die uit hebzucht een of ander rijk mensch gedood heeft. Of hij is een mensch, die bij een relletje in de binnenstad zijn tegenstander onschadelijk gemaakt heeft.

Pickl toont nu aan, dat het woord dat Johannes gebruikt om Barabbas te karakteriseeren een zeer merkwaardig licht over hem ontsleekt. „Barabbas was een lestes“. (Joh. 18:40). En de „moordenaren“ in wier midden de Heiland aan het kruis geslagen is, waren ook lestes (Matth. 27:44). Dat waren nu menschen, die behoorden tot z.g. vrijcharen, die bedoelden de afwerping van het roeimeinsche juk, en vooral fel gekant waren tegen de belastingen, door den keizer ingevoerd.

Zij hebben getracht Jezus van Nazareth als hun